Затверджую
Директор Інституту української мови
НАН України
д.ф.н., член-кореспондент НАН України
Віктор МОЙСІЄНКО

«17» жовтня 2026 р.

ПОЛОЖЕННЯ
про відкриту науку в Інституті української мови НАН України

1. Загальні положення

1.1. Положення про відкриту науку в Інституті української мови Національної академії наук України (далі – Положення) визначає засади впровадження принципів відкритої науки в Інституті української мови Національної академії наук України (далі – Інститут), регулює відносини, пов'язані із забезпеченням відкритого доступу до наукових публікацій, дослідницьких даних, препринтів та інших результатів наукової діяльності, створених у процесі виконання наукових досліджень в Інституті, а також установлює порядок взаємодії суб'єктів відкритої науки й відповідних елементів інфраструктури відкритої науки Інституту.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» відкрита наука – це спосіб організації та реалізації наукової і науково-технічної діяльності, що передбачає забезпечення доступу до об'єктів дослідницької інфраструктури, наукових результатів, зокрема дослідницьких даних, та науково-технічної інформації (крім інформації, віднесеної відповідно до законодавства до інформації з обмеженим доступом) з можливістю їх багаторазового використання, обміну та поширення за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій з метою прискорення науково-технічного та суспільного розвитку, поглиблення співпраці між вченими і з дотриманням авторських та суміжних прав.

1.2. Положення розроблено відповідно до законодавства України, з урахуванням законів України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про науково-

технічну інформацію», «Про авторське право і суміжні права», «Про академічну доброчесність», а також інших нормативно-правових актів України; Національного плану щодо відкритої науки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2022 року № 892; Концепції реалізації європейських принципів відкритої науки в НАН України на 2024–2030 роки, затвердженої постановою Президії НАН України від 29 листопада 2023 року № 400; Положення про відкриту науку в НАН України, затвердженого розпорядженням Президії НАН України від 12 червня 2024 року № 350 (із змінами) (далі – Положення про ВН), та інших актів НАН України, перелік яких наведено в додатку 1 до цього Положення.

1.3. Положення ґрунтується на принципах відкритої науки та відкритого доступу, визначених у Рекомендації ЮНЕСКО щодо відкритої науки (2021), Рекомендації Європейської комісії (ЄС) 2018/790 від 25 квітня 2018 року щодо доступу до наукової інформації та її збереження, Директиві (ЄС) 2019/1024 Європейського Парламенту та Ради від 20 червня 2019 року про відкриті дані та повторне використання інформації державного сектору, Регламенті (ЄС) 2021/695 Європейського Парламенту та Ради від 28 квітня 2021 року про заснування Рамкової програми досліджень та інновацій «Горизонт Європа» і встановлення правил участі в цій програмі та поширення її результатів, а також у Модельній грантовій угоді програми «Горизонт Європа» та інших документах Європейського Союзу з питань відкритої науки.

1.4. Дія Положення поширюється на наукову та науково-організаційну діяльність Інституту, а також на інші види діяльності, пов’язані з виконанням наукових досліджень і поширення їхніх результатів. Вимоги Положення застосовуються до працівників Інституту, а також до аспірантів, докторантів та інших осіб, залучених до виконання наукових досліджень в Інституті, у межах їхньої участі в такій діяльності та з урахуванням вимог законодавства України.

2. Мета та напрями реалізації відкритої науки в Інституті

2.1. Метою реалізації принципів відкритої науки в Інституті є підвищення доступності, видимості та можливостей використання результатів наукових досліджень Інституту в національному й міжнародному науково-інформаційному просторі, сприяння поширенню наукових знань, розвитку міжнародного наукового співробітництва та посиленню суспільного впливу результатів наукової діяльності.

Досягнення цієї мети передбачає:

– розширення відкритого доступу до наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних та інших результатів наукової діяльності Інституту з дотриманням законодавства України про авторське право та суміжні права, захист персональних даних і доступ до інформації;

– забезпечення належного представлення результатів наукових досліджень Інституту в цифровому науково-інформаційному просторі з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;

– сприяння повторному використанню наукових результатів, обміну науковою інформацією та розвитку співпраці з українськими й іноземними науковими установами, закладами вищої освіти та іншими зацікавленими організаціями;

– підвищення поінформованості наукової спільноти й суспільства про результати досліджень Інституту та розширення можливостей їх використання в науковій, освітній, культурній та інших сферах суспільної діяльності;

– моніторинг упровадження принципів відкритої науки та оцінювання доступності й поширення наукових результатів із використанням доречних кількісних і якісних показників.

2.2. Для реалізації принципів відкритої науки Інститут у межах своїх повноважень і відповідно до законодавства України та нормативних актів НАН України:

– застосовує принципи відкритої науки під час планування, проведення, документування та поширення результатів наукових досліджень;

– сприяє забезпеченню відкритого доступу до наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних та інших результатів наукової діяльності, створених у процесі виконання досліджень в Інституті, зокрема в електронній формі у відповідних складниках інфраструктури відкритої науки НАН України та на інформаційних ресурсах Інституту за наявності правових підстав і з дотриманням установлених законодавством обмежень;

– підтримує та розвиває практики відкритого доступу до наукових періодичних видань Інституту, сприяє їх представленню в національному й міжнародному науково-інформаційному просторі та здійснює заходи з розвитку відкритого доступу відповідно до Концепції реалізації європейських принципів відкритої науки в НАН України на 2024–2030 роки, Положення про відкриту науку в НАН України та інших актів НАН України;

– забезпечує правові підстави для розміщення службових творів і дослідницьких даних у відкритому доступі, зокрема через укладання відповідних договорів або оформлення інших передбачених законодавством документів із дотриманням вимог щодо охорони інтелектуальної власності;

– забезпечує у межах наданих повноважень і наявних ресурсів функціонування складників інфраструктури відкритої науки Інституту та доступ до неї в порядку, визначеному законодавством України та актами НАН України; сприяє оприлюдненню наукових результатів через офіційний вебсайт та інші інформаційні системи Інституту, забезпечуючи взаємодію з інфраструктурою відкритої науки НАН України;

– сприяє підвищенню рівня поінформованості працівників Інституту про принципи, інструменти та практики відкритої науки, а також розвитку компетентностей, необхідних для їх застосування;

– сприяє формуванню й утвердженню культури академічної доброчесності, дотриманню працівниками її основних цінностей, принципів і правил;

– здійснює заходи з популяризації відкритої науки, залучення громадян до процесу наукових досліджень і використання їх результатів;

– вживає заходів для дотримання прав інтелектуальної власності під час оприлюднення та поширення наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних та інших результатів наукової діяльності;

– забезпечує дотримання вимог законодавства щодо захисту інформації з обмеженим доступом і персональних даних під час зберігання, оприлюднення, поширення та повторного використання наукових результатів;

– бере участь у міжнародному науковому співробітництві, зокрема в міжнародних проєктах та ініціативах, спрямованих на розвиток відкритої науки, у межах визначених повноважень і відповідно до умов участі в таких проєктах та ініціативах.

3. Відкритий доступ до результатів наукових досліджень

3.1. Загальні положення

3.1.1. Інститут сприяє забезпеченню відкритого доступу до результатів наукових досліджень, зокрема наукових публікацій (статей, тез, доповідей, матеріалів наукових заходів), препринтів, дослідницьких даних та інших результатів наукової діяльності, відповідно до законодавства України, актів НАН України, умов договорів і в межах своїх повноважень.

3.1.2. Оприлюднення наукових публікацій у наукових періодичних виданнях НАН України та наукових установ НАН України, а також препринтів і дослідницьких даних у відповідних складниках інфраструктури відкритої науки НАН України здійснюється із застосуванням публічних ліцензій Creative Commons (далі – CC), якщо це передбачено актами НАН України та не суперечить законодавству, умовам договорів і правам інтелектуальної власності. Вид ліцензії визначається відповідно до актів НАН України, цього Положення та з урахуванням правового статусу відповідного об’єкта.

3.1.3. У разі подання наукових публікацій до наукових періодичних видань, збірників та інших видань установ і організацій, що не належать до системи НАН України, Інститут рекомендує працівникам надавати перевагу виданням, які забезпечують опублікування на умовах відкритого доступу.

Для розміщення препринтів і дослідницьких даних Інститут рекомендує працівникам за можливості обирати репозитарії, які забезпечують відкритий

доступ, тривале зберігання матеріалів та присвоєння постійних цифрових ідентифікаторів, зокрема DOI (Digital Object Identifier).

3.1.4. Працівники мають право розміщувати копії рукописів наукових статей, тез доповідей, матеріалів наукових заходів і препринтів у репозитаріях та інших інтернет-ресурсах відкритого доступу (зокрема в соціальних мережах), враховуючи, що для кожної версії чи публікації твору використовується єдиний цифровий ідентифікатор DOI.

3.1.5. Умови відкритого доступу до наукових публікацій, препринтів і дослідницьких даних, створених або отриманих у межах співпраці Інституту з іншими установами й організаціями чи під час виконання досліджень за грантами національних, іноземних і міжнародних фондів та інших організацій, визначаються відповідними договорами, угодами про співпрацю, грантовими угодами та іншими документами, що регулюють виконання таких досліджень і використання їхніх результатів.

За відсутності такої угоди на зазначені результати досліджень, підготовлені працівниками Інституту, поширюється дія цього Положення.

3.1.6. Відкритий доступ до наукових публікацій та дослідницьких даних надається, якщо це не суперечить законодавству про захист прав інтелектуальної власності та вимогам щодо нерозголошення інформації з обмеженим доступом.

3.2. Наукові публікації

3.2.1. Відкритий доступ до наукових публікацій, створених працівниками Інституту під час виконання наукових досліджень і розробок за рахунок коштів загального фонду Державного бюджету України, забезпечується без будь-якої затримки:

а) у разі оприлюднення в наукових періодичних виданнях Інституту через:

– надання відкритого доступу до електронних версій статей після їх опублікування в електронних виданнях або до електронних копій статей після їх опублікування в друкованих виданнях шляхом розміщення на вебресурсах відповідних видань;

– передання електронних копій наукових періодичних видань до Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського для розміщення їх у відкритому доступі у Репозитарії наукових текстів НАН України;

б) у разі оприлюднення інших наукових публікацій – через розміщення їхніх електронних копій на офіційному вебресурсі Інституту або в інших репозитаріях та інформаційних ресурсах відкритого доступу з урахуванням правових підстав для такого розміщення.

3.2.2. Для наукових публікацій (статей, тез, доповідей, матеріалів наукових заходів) у періодичних наукових виданнях Інституту, а також препринтів

відкритий доступ рекомендовано надавати із застосуванням публічних ліцензій Creative Commons, а саме:

– CC-BY-NC-ND 4.0 «Із зазначенням авторства – Некомерційна – Без похідних творів 4.0 Міжнародна» (Attribution – Non Commercial – No Derivatives 4.0 International), яка дозволяє копіювання та поширення твору або його частин з обов'язковим зазначенням авторства виключно з некомерційною метою, без поширення адаптованих версій твору,

або

– CC-BY-ND 4.0 «Із зазначенням авторства – Без похідних 4.0 Міжнародна» (Attribution – No Derivatives 4.0 International), яка дозволяє копіювання та поширення твору або його частин із некомерційною та комерційною метою з обов'язковим зазначенням автора твору та без права розповсюдження похідних творів.

Вибір ліцензії здійснюється з урахуванням законодавства України, актів НАН України, правового статусу твору, належності майнових прав інтелектуальної власності та умов договорів із видавцями.

3.2.3. У разі встановлення ембарго на оприлюднення результатів досліджень, з урахуванням Рекомендації Європейської комісії «Про доступ до наукової інформації та її збереження» 2018 року, відкритий доступ до наукових статей має надаватися не пізніше ніж через шість місяців після дати їх публікації, а для публікацій у галузі суспільних і гуманітарних наук – до дванадцяти місяців.

Якщо політика видавця передбачає довший строк ембарго або за дострокове оприлюднення повного тексту статті передбачено фінансові чи інші санкції, працівник Інституту повинен не пізніше дати опублікування статті розмістити у відкритому доступі в Архіві препринтів НАН України або іншому репозитарії відкритого доступу вичерпні метадані публікації (назва, відомості про авторів, анотації, ключові слова, DOI за наявності, посилання на опубліковану статтю), а електронну копію повного тексту депонувати в репозитарії в режимі відкладеного доступу, налаштувавши автоматичне відкриття повного тексту одразу після завершення терміну ембарго, встановленого видавцем.

3.2.4. Якщо національний або іноземний видавець, який не належить до системи НАН України, не забезпечує відкритого доступу до службової наукової публікації, установлює ембарго або передбачає плату за відкритий доступ, працівник Інституту може розмістити препринт такої публікації в Архіві препринтів НАН України або іншому репозитарії відкритого доступу, визначеному Інститутом, якщо це не суперечить законодавству України, умовам договору з видавцем та правилам відповідного репозитарію. Після опублікування статті працівник обов'язково зазначає в описі препринту відомості про її публікацію у відповідному виданні та, за наявності, DOI опублікованої статті.

3.2.5. Питання розміщення у відкритому доступі монографічних видань Інститут вирішує з урахуванням умов підготування і випуску такого видання: повністю або частково за рахунок коштів загального фонду Державного бюджету України та коштів інших установ, організацій, організацій-видавців і умов договорів з такими організаціями. Пріоритетним є надання відкритого доступу до повних текстів таких видань.

Якщо Інститут оприлюднює у відкритому доступі монографічне видання, відкритий доступ до видання здійснюється за ліцензіями CC-BY-NC-ND або CC-BY- ND за рішенням Інституту в кожному конкретному випадку.

3.2.6. Якщо наукова або науково-популярна публікація працівника Інституту не є службовим твором, працівник самостійно вирішує питання розпорядження майновими правами інтелектуальної власності на неї та її опублікування в межах, визначених законодавством України. Інститут підтримує дії працівника та політики видавців, спрямовані на надання відкритого доступу до таких публікацій.

3.3. Препринти

3.3.1. Інститут сприяє оприлюдненню службових препринтів, створених під час виконання наукових досліджень за рахунок коштів загального фонду Державного бюджету України, які містять результати наукової або науково-технічної діяльності.

Як препринти можуть бути також оприлюднені:

– основні результати наукового дослідження, що увійшли до наукової публікації, з оприлюдненням такого препринта перед опублікуванням наукової публікації з метою пришвидшення розповсюдження результатів досліджень та визначення пріоритету в їх отриманні;

– рукопис статті, поданий до опублікування;

– рукопис статті після рецензування, прийнятий до опублікування в наукових періодичних виданнях НАН України та наукових установах НАН України, а також у виданнях інших організацій.

3.3.2. Для препринтів відкритий доступ надається із застосуванням ліцензій CC-BY-NC-ND або CC-BY-ND, визначених п. 3.2.2 цього положення.

3.3.3. Інститут рекомендує працівникам розміщувати службові препринти у відкритому доступі в Архіві препринтів НАН України або в іншому репозитарії відкритого доступу, визначеному Інститутом.

У разі підготування та подання до наукового журналу або видавництва рукопису наукової публікації, підготовленого на основі оприлюдненого препринта, працівник Інституту зазначає факт попереднього оприлюднення та, якщо препринту присвоєно DOI, наводить відповідний ідентифікатор у рукописі.

3.3.4. Інші умови забезпечення відкритого доступу до препринтів є такими ж, як визначені для наукових публікацій у пункті 3.2 цього Положення.

3.4. Дослідницькі дані

3.4.1. Відкритий доступ до службових дослідницьких даних, отриманих працівниками Інституту під час виконання наукових досліджень та розробок за рахунок коштів загального фонду Державного бюджету України, забезпечується працівниками Інституту через їх оприлюднення у репозитаріях дослідницьких даних.

Рекомендовано оприлюднювати набори службових дослідницьких даних у Репозитарії відкритих даних НАН України. Якщо Репозитарій відкритих даних НАН України не відповідає всім вимогам наукових досліджень та розробок щодо оприлюднення даних, зокрема вимогам організацій-спонсорів досліджень, такі дані можуть бути розміщені в інших репозитаріях, що забезпечують належні умови їх зберігання, доступу та повторного використання.

У разі підготування та подання до наукового журналу або видавництва рукопису наукової публікації, підготовленого на основі оприлюднених наборів службових дослідницьких даних, працівник Інституту зазначає в рукописі факт оприлюднення даних і відповідний ідентифікатор DOI препринта, якщо його присвоєно.

3.4.2. Для дослідницьких даних відкритий доступ в Репозитарії відкритих даних НАН України надається за ліцензією CC-BY 4.0 «Зазначення Авторства 4.0 Міжнародна» (Attribution 4.0 International) відповідно до Положення про відкриту науку в НАН України та правил функціонування репозитарію.

3.4.3. Оприлюднення службових дослідницьких даних, отриманих за рахунок коштів загального фонду Державного бюджету України, здійснюється на підставі дозволу, який Інститут надає працівникові у встановленому ним порядку.

3.4.4. Майнові права на дослідницькі дані, отримані під час виконання робіт за договорами з юридичними або фізичними особами, та умови їх використання визначаються відповідними договорами з урахуванням законодавства України й актів НАН України.

3.5. Звіти про виконання наукових досліджень

3.5.1. Звіти Інституту про виконання наукових досліджень, що фінансуються за рахунок коштів загального фонду Державного бюджету України, оприлюднюються у відкритому доступі, якщо це передбачено умовами фінансування та не суперечить законодавству України. Перед оприлюдненням звіти перевіряють на наявність інформації з обмеженим доступом, персональних даних, матеріалів, оприлюднення яких може порушувати права інтелектуальної

власності або умови договорів, а також інших відомостей, доступ до яких обмежено відповідно до законодавства України.

3.6. Метадані

3.6.1. Відкритий доступ до метаданих видань Інституту, наукових публікацій у цих виданнях, препринтах, дослідницьких даних здійснюється з використанням ліцензії CC0 1.0 Універсальна (CC0 1.0) Передання до Суспільного Надбання (CC0 1.0 Universal (CC0 1.0) Public Domain Dedication), що передбачає передання метаданих у суспільне надбання з можливістю їх копіювати, змінювати, розповсюджувати і відтворювати метадані в некомерційних та комерційних цілях.

3.7. Забезпечення відкритого доступу до службових творів та службових дослідницьких даних

3.7.1. Майнові права інтелектуальної власності на службові наукові публікації (службові твори) переходять до Інституту як роботодавця з моменту створення службового твору в повному обсязі відповідно до статті 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права», якщо інше не передбачено законодавством України, трудовим договором (контрактом) або іншим договором щодо майнових прав на службовий твір, укладеним між працівником (автором) та Інститутом.

3.7.2. Майнові права на інформацію, що містить дослідницькі дані, створену під час виконання Інститутом науково-дослідних робіт, які фінансує НАН України за рахунок бюджетних коштів за державною, програмно-цільовою, конкурсною, відомчою або пошуковою тематикою, належать Інституту як виконавцеві робіт відповідно до статті 64 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», статті 11 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», статті 2 Закону України «Про науково-технічну інформацію» і статті 429 Цивільного кодексу України.

3.7.3. З метою визначення прав працівника щодо опублікування (оприлюднення) у відкритому доступі службових наукових публікацій та дослідницьких даних Інститут укладає з працівником додаткову угоду до трудового договору (контракту) або трудовий договір відповідно до статей 14 і 48 Закону України «Про авторське право і суміжні права», Положення про використання об’єктів права інтелектуальної власності в НАН України, затвердженого розпорядженням Президії НАН України від 16 січня 2008 року № 15 (зі змінами), розпорядження Президії НАН України від 8 листопада 2024 року № 609 «Про внесення змін до деяких розпоряджень Президії НАН України з питань реалізації заходів з відкритого доступу до службових творів та службових дослідницьких даних» та Положення про відкриту науку в НАН

України, затвердженого розпорядженням Президії НАН України від 12 червня 2024 року № 350.

Додаткові угоди до трудових договорів з працівниками, посади яких не належать до посад наукових працівників, укладаються тоді, коли за результатами виконання ними службових обов'язків передбачено оприлюднення підготовлених одноосібно або у співавторстві службових творів та/або службових дослідницьких даних.

У разі, якщо аспіранти або докторанти беруть участь у виконанні наукової тематики Інституту та у межах цих робіт створюють твори та/або дослідницькі дані, умови використання майнових прав на такі об'єкти визначаються в договорах (додаткових угодах) про підготовку здобувачів наукового ступеня доктора філософії / доктора наук з урахуванням Умов розподілу майнових прав на службові твори та дослідницькі дані.

4. Організація реалізації відкритої науки в Інституті

4.1. Реалізацію відкритої науки в Інституті організовують і здійснюють дирекція Інституту, вчена рада Інституту, Рада молодих учених Інституту, наукові підрозділи та працівники Інституту.

4.2. Дирекція Інституту:

– організовує реалізацію принципів відкритої науки в Інституті;

– забезпечує підготовку проєкту Положення про відкриту науку в Інституті української мови Національної академії наук України та його подання на розгляд ученої ради;

– директор Інституту затверджує наказом Положення про відкриту науку в Інституті;

– визначає працівника або працівників відповідальних за координацію та організаційну підтримку реалізації відкритої науки в Інституті;

– забезпечує виконання вимог законодавства України та актів НАН України щодо відкритого доступу до результатів наукових досліджень і врегулювання майнових прав інтелектуальної власності.

4.3. Вчена рада Інституту:

– розглядає та схвалює проєкт Положення про відкриту науку в Інституті;

– визначає основні напрями та організаційні засади реалізації відкритої науки в Інституті;

– за потреби розглядає пропозиції щодо утворення робочої групи з питань відкритої науки, визначення особи (осіб), підрозділів, на яких можуть бути покладені функції координації відкритої науки; запровадження посади куратора даних тощо;

– періодично розглядає стан реалізації принципів відкритої науки в Інституті та пропозиції щодо вдосконалення відповідної діяльності.

4.4. Наукові підрозділи Інституту забезпечують дотримання принципів відкритої науки під час планування та виконання наукових досліджень, підготування й оприлюднення їх результатів, а також сприяють належному управлінню дослідницькими даними відповідно до законодавства України, актів НАН України та цього Положення.

4.5. Працівники Інституту, докторанти, здобувачі вищої освіти:

а) набувають права на опублікування (оприлюднення) службових наукових публікацій, препринтів (далі – Твір) та дослідницьких даних у порядку, визначеному актами НАН України та п. 3 цього Положення, зокрема:

– право інтерактивного надання доступу до копії рукопису: службової наукової публікації, яку передбачено подати для опублікування; наукової публікації, прийнятої до друку; службового препринта на вебсайті Інституту, власному вебсайті автора, у національних та іноземних репозитаріях відкритого доступу;

– право на укладання з видавцем, розпорядником Архіву препринтів НАН України та іншими установами й організаціями, які є розпорядниками інформаційних ресурсів відкритого доступу, ліцензійного договору на використання Твору з метою опублікування (оприлюднення);

– право інтерактивного надання доступу до дослідницьких даних та на укладення з установою НАН України, яка є розпорядником Репозитарію відкритих даних НАН України, іншими установами – розпорядниками інформаційних ресурсів відкритого доступу – договору на використання дослідницьких даних з метою надання до них відкритого доступу;

б) дотримуються принципів FAIR щодо відкритих дослідницьких даних;

в) забезпечують нерозголошення в наукових публікаціях та оприлюднених дослідницьких даних інформації з обмеженим доступом, а саме конфіденційної інформації, таємної та службової інформації, зокрема державної таємниці, комерційної таємниці, ноу-хау; дотримання прав інтелектуальної власності третіх осіб;

г) дотримуються принципів академічної доброчесності та стандартів наукової етики під час підготування й оприлюднення результатів наукових досліджень;

ґ) підвищують власні компетенції та кваліфікацію у сфері відкритої науки й управління дослідницькими даними;

д) використовують складники інфраструктури відкритої науки НАН України відповідно до Положення про відкриту науку, регламентів цих складників та цього Положення.

4.6. Рада молодих вчених Інституту:

– сприяє залученню молодих учених до реалізації принципів відкритої науки;

– поширює серед молодих учених інформацію про можливості відкритого доступу до наукових публікацій, препринтів і дослідницьких даних;

– за можливості бере участь у заходах із популяризації відкритої науки та моніторингу результатів її реалізації в Інституті.

4.7. Для координації реалізації відкритої науки в Інституті за рішенням дирекції можуть бути визначені відповідальні працівники або утворена робоча група. Їхні функції можуть охоплювати:

– здійснення моніторингу та розгляд результатів реалізації відкритої науки в Інституті;

– розгляд питання реалізації відкритої науки в Інституті, підготування документів для реалізації відкритої науки;

– здійснення діяльності з упровадження стандартів FAIR для управління дослідницькими даними;

– розроблення та підтримка впровадження політики управління даними на рівні Інституту;

– координація застосування відкритого доступу до результатів досліджень, використання ліцензій відкритого доступу, дотримання прав інтелектуальної власності, надання підтримки працівникам з цих питань;

– сприяння забезпеченню відкритого доступу до результатів досліджень через розміщення їх у Репозитарії відкритих даних НАН України, Архіві препринтів НАН України та інших репозитаріях й архівах відкритого доступу та інтеграції з національними і міжнародними платформами відкритої науки;

– надання підтримки залученню працівників Інституту до навчальних заходів, тренінгів з відкритої науки;

– сприяння розвитку зв’язків Інституту та його працівників з громадськістю, поширенню знань та впровадження практик відкритої науки;

4.8. За потреби та відповідно до законодавства України й актів НАН України Інститут може покласти на працівника функції куратора з управління дослідницькими даними. Такі функції можуть передбачати:

– підтримку реалізації політики управління даними на рівні установи;

– надання консультацій працівникам щодо форматів даних, підготування метаданих, вибору сховищ;

– підтримку розміщення даних Інституту в Репозитарії відкритих даних НАН України;

– сприяння навчанню працівників щодо розміщення дослідницьких даних у відкритому доступі та управління даними.

5. Застосування ліцензій відкритого доступу

5.1. Оприлюднення у відкритому доступі наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних та метаданих здійснюється із застосуванням публічних ліцензій Creative Commons (CC) відповідно до законодавства України, зокрема статей 444, 1107, 1108 Цивільного кодексу України і статті 51 Закону України «Про авторське право і суміжні права».

Вид та порядок використання ліцензій визначено Положенням про відкриту науку в НАН України.

5.2. Рішення щодо застосування або незастосування ліцензій Creative Commons до тез доповідей на наукових заходах, а також щодо укладення ліцензійних договорів з авторами тез ухвалює Інститут як видавець матеріалів відповідного наукового заходу або його організатор – у межах своїх повноважень, з урахуванням прав авторів, умов передання майнових прав і вимог законодавства України.

6. Захист від розголошення інформації з обмеженим доступом, дотримання прав інтелектуальної власності та прав на інформацію

6.1. Наукові публікації, препринти та дослідницькі дані, що оприлюднює Інститут та працівники Інституту:

а) не мають містити інформації з обмеженим доступом: конфіденційної, таємної та службової, у тому числі державної таємниці, комерційної таємниці, ноу-хау;

б) не мають містити творів, частин творів, інформації, наведених з порушенням прав інтелектуальної власності та прав на інформацію інших осіб.

6.2. З метою забезпечення захисту інформації з обмеженим доступом від розкриття Інститут:

а) здійснює заходи щодо захисту від розголошення:

– державної таємниці та службової інформації відповідно до законодавства, розпорядження Президії НАН України від 24 вересня 2024 року № 524 «Про порядок ведення обліку, зберігання, використання і знищення документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію, у Національній академії наук України»;

– комерційної таємниці, конфіденційної інформації відповідно до законодавства та п. 9 Положення про використання об’єктів права інтелектуальної власності в НАН України;

б) передбачає у ліцензійному договорі на використання твору, що укладається між автором та Інститутом, зобов’язання автора не розголошувати інформацію з обмеженим доступом у наукових періодичних та інших виданнях Інституту;

в) визнає можливим її оприлюднення в разі отримання висновку комісії або дозволу уповноваженої особи про можливість оприлюднення (відповідно до порядку розгляду рукописів службових творів, службових дослідницьких даних, а також творів докторантів, здобувачів вищої освіти перед їх оприлюдненням на предмет наявності інформації з обмеженим доступом, що діє в Інституті).

6.3. Інститут прагне, щоб використання в наукових публікаціях, дослідницьких даних, які оприлюднюють Інститут або працівники Інституту, творів (їхніх уривків), а також дослідницьких даних, права на які належать іншим особам, здійснювалося лише в разі:

– вільного використання творів з метою цитування та в інших випадках, визначених статтями 22–28 Закону України «Про авторське право і суміжні права»;

– використання творів, дослідницьких даних, до яких надано доступ за ліцензією відкритого доступу, відповідно до умов цієї ліцензії;

– отримання дозволу на використання творів, дослідницьких даних на підставі ліцензійного договору, інших правочинів про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

7. Управління дослідницькими даними

7.1. Управління дослідницькими даними здійснюється в Інституті у випадках, передбачених законодавством України та актами НАН України.

7.2. Управління дослідницькими даними здійснюється на підставі плану управління дослідницькими даними з дотриманням принципів FAIR, академічної доброчесності та вимог законодавства у сфері захисту персональних даних та інтелектуальної власності.

8. Використання Інфраструктури відкритої науки НАН України

8.1. Інститут та працівники Інституту користуються Інфраструктурою відкритої науки НАН України, що включає:

– Харвестер відкритої науки НАН України;
– Універсальну видавничу платформу журналів НАН України;
– Репозитарій наукових текстів НАН України;
– Репозитарій відкритих даних НАН України;
– Архів препринтів НАН України;
– Центр компетенції з управління дослідницькими даними;
– Платформу репозитаріїв установ НАН України;
– центри колективного користування науковим обладнанням.

8.2. Інститут і його працівники використовують складники інфраструктури відкритої науки НАН України з урахуванням специфіки діяльності Інституту та

потреб у представленні, поширенні й збереженні результатів наукових досліджень.

8.2.1. Харвестер відкритої науки НАН України використовують для:

– централізованого збирання та передавання метаданих наукових публікацій до міжнародних пошукових систем і сервісів відкритої науки, зокрема BASE, CORE, OpenAIRE, OpenDOAR;

– організації персональної бібліотеки в особистому кабінеті Харвестеру;

– пошуку відкритих наукових публікацій, дослідницьких даних, препринтів, що створюються в установах НАН України.

8.2.2. Можуть розміщувати періодичні наукові видання на Універсальній видавничій платформі журналів НАН України, що забезпечує відкритий доступ, інтеграцію в інфраструктуру відкритої науки НАН України, інформацію про публікації в українських, європейських та інших міжнародних пошукових системах відкритої науки, програмно-технічну базу для організації роботи редакції на всіх етапах видавничого процесу, навчання і консультативну допомогу.

8.2.3. Передають електронні копії періодичних наукових видань до Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (далі – НБУВ) з метою їх збереження та представлення в Репозитарії наукових текстів НАН України, а також можуть передавати до Репозитарію електронні версії монографій, підручників, навчальних посібників; користуються Репозитарієм для пошуку і доступу до повних текстів публікацій у періодичних наукових виданнях НАН України й установ НАН України, інших наукових публікацій;

8.2.4. Можуть розміщувати набори відкритих дослідницьких даних у Репозитарії відкритих даних НАН України, а також відповідно до встановленого порядку можуть створити окремий розділ Інституту в Репозитарії відкритих даних НАН України .

8.2.5. Можуть розміщувати препринти в Архіві препринтів НАН України.

8.2.6. Проходять навчальні семінари з відкритої науки та інфраструктури відкритої науки НАН України, отримують консультації та допомогу в розміщенні наборів даних у Центрі компетенції з управління дослідницькими даними.

8.2.7. У разі створення Репозитарію Інституту можуть використовувати Платформу репозитаріїв установ НАН України для його налаштування, технічного супроводу та управління.

Репозитарій Інституту (у разі його створення) може забезпечувати:

– систематизоване представлення наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних та інших оприлюднених результатів наукових досліджень Інституту й окремих наукових підрозділів;

– збирання та представлення метаданих про наукові результати з посиланнями на джерела їх оприлюднення або повні тексти за наявності відповідних правових підстав;

– автоматичне і напівавтоматичне наповнення (за ROR Інституту, ORCID співробітників, DOI статей / тез / монографій / препринтів / наборів дослідницьких даних, електронні публікації, дисертації, науково-технічні звіти, відеокурси, вебсайти тощо);

– динамічне представлення наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних та інших оприлюднених результатів досліджень структурних підрозділів Інституту;

– отримання статистичних даних і формування звітів із відбором типів публікацій за потрібний період для Інституту, підрозділу, окремого науковця тощо.

8.2.8. За потреби використовують інші складники інфраструктури відкритої науки НАН України, доступні Інституту та його працівникам.

8.3. Порядок користування інфраструктурою відкритої науки НАН України визначений Положенням про відкриту науку в НАН України, іншими актами НАН України, а також регламентами складників інфраструктури.

8.4. Інформацію щодо сервісів елементів інфраструктури відкритої науки НАН України розміщено на Порталі відкритої науки НАН України (https://openscience.nas.gov.ua/).

9. Інфраструктура відкритої науки Інституту

9.1. Інститут формує та розвиває інфраструктуру відкритої науки з урахуванням профілю своєї діяльності, наявних ресурсів і вимог законодавства України та актів НАН України.

До наявних складників і перспективних напрямів розвитку інфраструктури відкритої науки Інституту належать:

– офіційний вебсайт Інституту української мови НАН України, що забезпечує представлення інформації про наукову діяльність Інституту та результати наукових досліджень;

– розділ «Бібліотека» на офіційному вебсайті Інституту, у якому представлено відомості про наукові видання та електронні видання, підготовлені або опубліковані за участю Інституту. Подальший розвиток цього ресурсу може передбачати систематизацію матеріалів, удосконалення бібліографічного опису та забезпечення доступу до електронних версій видань з урахуванням авторських прав і умов використання відповідних матеріалів;

– вебресурси наукових періодичних видань, засновником або видавцем яких є Інститут. Розміщення та надання відкритого доступу до публікацій

здійснюються відповідно до політик відповідних видань, законодавства України та актів НАН України;

– інші цифрові ресурси, створені або підтримувані Інститутом у межах його наукової діяльності, зокрема електронні лексикографічні ресурси, цифрові колекції писемних пам'яток, корпуси текстів і бібліографічні бази, – у разі їх створення або функціонування в Інституті та за наявності відповідних організаційних і технічних можливостей.

9.2. У разі ухвалення рішення про створення репозитарію Інституту його призначення, порядок формування, наповнення, управління та надання доступу до розміщених матеріалів визначаються окремо з урахуванням актів НАН України, технічних можливостей обраної платформи, авторських прав і правових підстав для оприлюднення відповідних матеріалів.

9.3. Інститут може розвивати наявні цифрові ресурси, створювати нові ресурси та використовувати інші складники інфраструктури відкритої науки НАН України відповідно до потреб наукової діяльності, наявних ресурсів і встановлених правил їх використання.

10. Моніторинг реалізації відкритої науки в Інституті

10.1. Моніторинг реалізації відкритої науки в Інституті здійснюється в порядку, визначеному законодавством України, актами НАН України та внутрішніми організаційними документами Інституту. За рішенням директора Інституту або вченої ради можуть визначатися відповідальні особи чи робоча група для такого моніторингу.

10.2. Інформація щодо реалізації відкритої науки в Інституті відображається в річних звітах Інституту про діяльність у звітному році у встановленому порядку.

ПОГОДЖЕНО
Протокол засідання
вченої ради № 13 від 27 жовтня 2026 р.

Додаток 1

до Положення про відкриту науку

в Інституті української мови НАН України

Акти НАН України з питань відкритої науки.

Регламенти складників інфраструктури відкритої науки НАН України

Збірники актів

Нормативні акти НАН України з питань відкритої науки. Частина 1: Загальні питання / ЦДІВТТ НАН України (упорядкування). Київ: Робоча група НАН України з питань відкритої науки. 2025. 80 с.

URL: https://openscience.nas.gov.ua/storage/editor/files/zbirnyk-akty-nan-ukrainy-vn-chastina-1-10-12-2025.pdf.

Нормативні акти НАН України з питань відкритої науки. Частина 2: Регламенти діяльності складових інфраструктури відкритої науки НАН України / Робоча група НАН України з питань відкритої науки; ЦДІВТТ НАН України (упоряд.). Київ, 2025. 67 с.

URL: https://openscience.nas.gov.ua/storage/editor/files/zbirnyk-akty-nan-ukrainy-vn-chastina-2-15-12-2025.pdf.

Акти НАН України з питань відкритої науки

Концепція реалізації європейських принципів відкритої науки в НАН України на 2024–2030 роки, затверджена постановою Президії НАН України від 29.11.2023 № 400.

Положення про відкриту науку в НАН України, затверджене розпорядженням НАН України від 12.06.2024 № 350.

Розділ 6.5. Відкритий доступ до наукових публікацій та охорона прав інтелектуальної власності Положення про використання об’єктів права інтелектуальної власності в НАН України, затвердженого розпорядженням Президії НАН України від 16.01.08 № 15 «Про підрозділи з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності» (із змінами).

Розпорядження Президії НАН України від 01.04.2026 № 179 «Про внесення змін до деяких розпоряджень Президії НАН України з питань використання об’єктів права інтелектуальної власності».

Розпорядження Президії НАН України від 08.11.2024 № 609 «Про внесення змін до деяких розпоряджень Президії НАН України з питань реалізації заходів з відкритого доступу до службових творів та службових дослідницьких даних»:

- Зміни, що вносяться до розпоряджень Президії НАН України щодо реалізації заходів з відкритого доступу до службових творів та службових дослідницьких даних;
- Умови розподілу майнових прав на службові твори та дослідницькі дані, які визначаються в трудових договорах (контрактах), що укладаються з працівниками установ НАН України (додаток 9);
- Примірна додаткова угода до трудового договору (контракту) з працівником установи НАН України щодо майнових прав на службовий твір та службові дослідницькі дані (додаток 10).

Розпорядження НАН України «Про внесення змін до Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України щодо застосування ліцензій відкритого доступу» від 13.06.2024 № 352:

- Примірна форма ліцензійного договору на використання твору на умовах відкритого доступу (додаток 1);
- Примірна форма електронного ліцензійного договору приєднання на використання твору на умовах відкритого доступу (додаток 2);
- Правила щодо зазначення ліцензій Creative Commons та знака авторського права (додаток 3);
- Рекомендації з зазначення ліцензій Creative Commons у ліцензійному договорі на використання твору на умовах відкритого доступу та електронному ліцензійному договорі приєднання на використання твору на умовах відкритого доступу (додаток 4);
- Рекомендації з використання користувачами копій наукових публікацій, які опубліковано або до яких забезпечено інтерактивне надання доступу на умовах ліцензій Creative Commons (додаток 5);
- Рекомендації щодо порядку укладання електронного ліцензійного договору приєднання на використання твору на умовах відкритого доступу (додаток 6).

Розпорядження Президії НАН України «Про внесення змін до Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України» від 14.11.2024 № 625

- Форма електронного ліцензійного договору приєднання на використання препринту на умовах відкритого доступу (додаток 11)

Постанова Президії НАН України від 20.03.2024 № 127 «Про затвердження Положення про журнал відкритого доступу НАН України»

Регламенти складників інфраструктури відкритої науки НАН України

Регламент Харвестеру відкритої науки НАН України, схвалений протоколом засідання робочої групи з питань відкритої науки НАН України від 26.12.2024 № 24/4 та затверджений наказом Інституту програмних систем НАН України від 23.12.2024 № 12-Н.

Регламент Універсальної видавничої платформи журналів НАН України, схвалений протоколом засідання робочої групи з питань відкритої науки НАН України від 26.12.2024 № 24/4 та затверджений наказом директора Видавничого дому «Академперіодика» НАН України від 26.12.2024 № 54

Регламент Репозитарію наукових текстів НАН України. Вебсайт «Журнали установ НАН України», схвалений протоколом засідання робочої групи з питань відкритої науки НАН України від 26.12.2024 № 24/4 та затверджений наказом генерального директора Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського від 26.12.2024 № 73-осн.

Регламент Репозитарію відкритих даних НАН України, схвалений протоколом засідання робочої групи з питань відкритої науки НАН України від 26.12.2024 № 24/4 та затверджений наказом директора Інституту теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова НАН України від 10.02.2025 № 05/01-2

Регламент Архіву препринтів НАН України, схвалений протоколом засідання робочої групи з питань відкритої науки НАН України від 26.12.2024 № 24/4 та затверджений наказом директора Інституту кібернетики ім. В. М. Глушкова НАН України від 16.12.2024 № 155